

**ANA TULBĂ
CONSTANȚA SOFRONIE**

Limba română Caietul elevului

clasa a VII - a

Partea I

- **Fonetică • Vocabular**
- **Morfologie • Sintaxă**
- **Comunicare**

Noțiuni de sintaxă	3
Vocabularul	9
Fonetica	40
Verbul	47
Substantivul	78
Pronumele	90
Numeralul	113
Adjectivul	122
Prepoziția	129
Interjecția	135
Conjuncția	139
Adverbul	144
Sintaxa propoziției*	
Predicatul*	156
Subiectul*	159
Atributul*	163
Complementele circumstanțiale*	165
Complementele necircumstanțiale*	176
Comunicare	
Fișa de bibliotecă	181
Fișa de lectură	182
Organizarea monologului expositiv și demonstrativ	183
Structura grafică specifică unor texte	185
Texte nonliterare utilitare	186
Prezentarea unui eveniment cultural	187
Comentarea unei secvențe dintr-un text literar. Portretul literar	188
Elemente verbale și nonverbale	190
Dialogul formal și informal	191
Valoarea expresivă a semnelor de punctuație	192
Textul documentar*	193
Rezumatul unui text științific	194
Progresia dialogului și a monologului	195
Structurarea unei descrieri	197
Raportul dintre ideea principală și detaliile aferente	198
Semnificația titlului	199
Modalități textuale argumentative	200
Modalități de exprimare a gusturilor și a opiniilor*	201
Exerciții de alcătuire a planului unei lucrări pe o temă dată	202
Reorganizarea unui text propriu	203
Structurarea variată a unui text narativ propriu	204
Expansiunea și restrângerea unui text narativ	205
Exprimarea în scris a unui punct de vedere personal	206

NOȚIUNI DE SINTAXĂ

CUVÂNT. PROPOZIȚIE. FRAZĂ. TEXT

1. Citiți cu atenție textul de mai jos:

„Se știe că toți marii fabuliști, cei care în veacurile trecute au scris atât de multe despre cerb, despre leu și despre măgar, nu erau niște naturaliști pe care i-ar fi pasionat viața altor animale (...).

De asemeni, multe din poveștile cu vrăjitoare, cu zâne și zmei ascundeau adeseori realități despre care nu era bine să pomenești.

Se pare că dintre toate aceste povești, aceea a lupului și a mielului, a sutelor de mii de lupi și a sutelor de mii de miei, e povestea care din veac în veac trebuie reeditată.

Astăzi chiar, povestea cea mai adevărată a zilelor noastre n-ar putea începe decât tot așa!

Au fost odată niște lupi...”

(Geo Bogza, *Povești pentru copii*)

a) Precizați structura textului de mai sus:

Textul este alcătuit din ..... enunțuri.

Primele trei enunțuri sunt .....

Ultimele două enunțuri sunt .....

b) Explicați de ce penultimul alineat reprezintă o propoziție: .....

c) Completați coloanele de mai jos cu alte cuvinte din text ce simbolizează *binele* și *răul* într-un basm:

● *zâne*

.....

.....

.....

● *zmei*

.....

.....

.....

d) Înlocuiți punctele de suspensie din ultima propoziție cu un cuvânt din text:

Au fost odată niște lupi și niște .....

e) Găsiți, în text, cuvinte sau grupuri de cuvinte ce denumesc personaje specifice următoarelor specii literare sau conflicte:

● *fabulă* .....
poveste .....

● *binele* .....
răul .....

f) Exprimați într-o singură propoziție conținutul întregului text: .....

.....

2. Reconstituieți textul de mai jos, punând în ordine fragmentele acestuia:

Trecui și eu pe acolo și stătui de mă veselii la nuntă.

leșiră frații tustrei în curte dinaintea palatului, aruncară săgețile în sus și când

lară dacă îngropară pe frații mai mari, făcură nuntă mare și Prâslea luă pe fata cea mică. Toată împărăția s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mic al împăratului

și se mândrea, fălindu-se de vitejiile ce făcuse el, iară după moartea tătâne-său, se sui el în scaunul împărăției și împărăți în pace de atunci și până în ziua de astăzi, de or fi trăind.

căzură, ale fraților celor mari le căzură drept în creștetul capului și-i omorără, dar a celui mic îi căzu dinainte.

(Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Așezați în ordine verbele care vă ajută să urmăriți cronologic (după timpul desfășurării) întâmplările narate în textul de la exercițiul 2:

....., ..., ...,

....., ..., ...,

....., ..., ...,

4. Grupați, în coloanele de mai jos, tipurile de texte următoare: *roman, scrisoare, schiță, adevăr, interviu, pastel, elegie, telegramă, nuvelă, rețetă*.

a) texte literare

b) texte nonliterare

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

5. Dezvoltați cuvintele subliniate în propoziții și argumentați prin delimitarea propozițiilor că enunțul obținut este o frază:

Poate *învăța* ușor definițiile *date*.

.....

6. Transformați în propoziție fraza următoare, trecând verbele subliniate la moduri

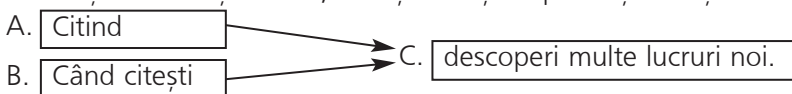
Când îl *asculta*, uita de toate necazurile care *apăruseră* în ultimul timp.

.....

PROPOZIȚIA. FRAZA

FELUL PROPOZIȚIILOR

1. Realizați combinațiile A+C, B+C și A+B și răspundeți cerințelor de mai jos:

a) Combinația A+C reprezintă o .....

b) Combinația B+C reprezintă o .....

c) Argumentați de ce nu este posibilă combinația A+B: .....

.....

d) Caracterizați propoziția *descoperi multe lucruri noi*:

- după scopul comunicării: .....
- după structură: .....
- după aspectul predicatului: .....
- după sens: .....
- după relațiile sintactice: .....

2. Citiți textul de mai jos:

„— Un’ te duci așa degrabă?
Gândul meu mâhnit o-ntreabă...”

(Tudor Arghezi, *O furnică*)

a) Delimitați propozițiile din fraza de mai sus.

b) Precizați felul fiecărei propoziții după scopul comunicării: .....

.....

c) Transformați propoziția a doua în propoziție enunțiativă optativă: .....

.....

d) Transformați prima propoziție în propoziție imperativă: .....

.....

3. Împărțiți în propoziții fraza următoare, caracterizând fiecare propoziție după relațiile sintactice:

„El era un bun vânător și-i plăcea să străbată pădurile și să ucigă fiarele sălbatice.”

(*Legende populare românești*)

- P₁ .....
- P₂ .....
- P₃ .....
- P₄ .....

4. Scrieți cuvântul a cărui eliminare transformă prima propoziție din textul de la exercițiul 3 în propoziție simplă: .....

5. Scrieți câte o propoziție:
- a) cu predicatul verbal incomplet: .....
  - b) cu predicatul nominal incomplet: .....
  - c) eliptică de predicat verbal: .....
  - d) eliptică de predicat nominal: .....

RAPORTURILE SINTACTICE DE COORDONARE ȘI DE SUBORDONARE ÎN PROPOZIȚIE ȘI ÎN FRAZĂ

1. Citiți propoziția de mai jos și răspundeți cerințelor date:

„Pietrele păreau niște oase, niște cranii ori niște rotule micșorate de căldură.”

(D. R. Popescu, *Mări sub pustii*)

- a) Transcrieți părțile de propoziție între care se stabilește un raport de coordonare: .....
- b) Mijlocul de exprimare a raportului de coordonare este .....
- c) Raportul de subordonare între atributul *micșorate* și substantivul determinat *rotule* se realizează prin .....
- d) Raportul de subordonare între complementul *de căldură* și adjectivul determinat se exprimă prin .....

2. Alcătuiți câte o propoziție prin care să ilustrați raportul de coordonare realizat între următoarele părți de propoziție prin mijloacele date:

- a) juxtapunere între:
  - două subiecte .....
  - două nume predicative .....
  - două atribute .....
  - două complemente .....
- b) joncțiune între:
  - două subiecte coordonate prin conjuncția *nici* .....
  - două nume predicative coordonate prin conjuncția *dar* .....
  - două complemente coordonate prin conjuncția *sau* .....

3. Ilustrați, prin enunțuri, următoarele aspecte ale subordonării în propoziție:

- complement direct → verb, prin joncțiune: .....
- .....
- atribut → substantiv, prin joncțiune: .....
- .....
- complement indirect → verb, prin alăturare: .....
- .....
- atribut → substantiv, prin alăturare: .....
- .....

4. Alcătuiți câte o frază formată din două propoziții între care să existe raporturile sintactice cerute:

- a) juxtapunere între:
  - două propoziții principale .....
  - două propoziții secundare .....
  - .....
- b) joncțiune între:
  - două propoziții principale coordonate prin conjuncția *dar* .....
  - .....
  - două propoziții secundare coordonate prin conjuncția *și* .....
  - .....

5. Precizați prin ce mijloace se realizează raportul de subordonare în frazele de mai jos:

- Ai carte, 1/ ai parte.^{2/} .....
- Vreau 1/ să citesc.^{2/} .....
- A plecat 1/ fără să privească în urmă.^{2/} .....
- Am aflat 1/ cine e vinovatul.^{2/} .....
- Spune-mi 1/ orice vrei.^{2/} .....
- Citește 1/ oricând are timp.^{2/} .....

6. Se dă textul:

„Mai mult ca orice îi plăcea să pătrundă împreună cu Bagheera în inima caldă și întunecoasă a junglei, iar noaptea să se uite la Bagheera cum vânează.”

(R. Kipling, *Cartea junglei*)

- a) Delimitați propozițiile din textul de mai sus.
- b) Caracterizați fiecare propoziție din frază, precizând:
  - raportul sintactic și propoziția cu care se stabilește;
  - mijlocul de exprimare a raportului sintactic;
  - termenul regent, în cazul propozițiilor subordonate.

- P₁ .....
- P₂ .....
- P₃ .....
- P₄ .....
- P₅ .....

TEST DE EVALUARE

- Se dau cuvintele: *la, a se trezi, primăvară, natură, viață*.

- Se cere:

a) construieți o propoziție prin combinarea acestor cuvinte:

.....

0,75 puncte

b) identificați raporturile sintactice dintre cuvintele propoziției formate la punctul a) și mijloacele de realizare a acestora:

.....

.....

1,75 puncte

c) construiți o frază în care propoziția formată la punctul a) să fie subordonată altei propoziții și să fie introdusă prin adverbul relativ *când*:

.....

1,50 punct

d) construiți o frază în care propoziția formată la punctul a) să fie coordonată prin juxtapunere și prin joncțiune cu alte două propoziții:

.....

.....

1,50 puncte

e) caracterizați propoziția formată la punctul a) după cele cinci criterii de clasificare învățate:

.....

.....

.....

.....

.....

1,50 puncte

f) introduceți propoziția de la punctul a) într-un text de maximum cinci enunțuri:

.....

.....

.....

.....

.....

2 puncte

Notă: Se acordă un punct din oficiu.

VOCABULARUL FUNDAMENTAL MASA VOCABULARULUI

1. Subliniați, în textele de mai jos, cuvintele care fac parte din vocabularul fundamental:

- a) „Iar te-ai cufundat în stele
Și în nori și-n ceruri nalte?
De nu m-ai uita încălce
Sufletul vieții mele.”

(Mihai Eminescu, *Dorința*)

b) „O piesă bună cu un actor bun trebuie să conțină într-o cameră goală, în câmp sau într-o sală de spectacol, toată emoția, tot adevărul, toate sugestiile.”

(Tudor Arghezi, *Tablete de cronică*)

c) „Pan Tadeus, în fruntea norodului, a strigat bun venit hatmanului c-un glas înfricoșat, care a răsunat departe, până la celălalt mal, de unde răzășii au răspuns chiuind prelung.”

(Mihail Sadoveanu, *Frații Jderi*)

2. Comparați textele de la exercițiul 1 și precizați în care dintre acestea este mai mare frecvența cuvintelor din vocabularul fundamental: .....

3. Extrageți neologismele din textul b) de la exercițiul 1.

.....
.....
.....
.....

4. Identificați arhaismele din textul c) de la exercițiul 1 și dați variantele din limba literară:

.....
.....

5. Completați spațiile de mai jos cu alte categorii de cuvinte care fac parte din masa vocabularului, pe lângă cele incluse în textele date la exercițiul 1.

- Neologisme
- Arhaisme
- .....
- .....
- .....

6. Identificați, prin subliniere, regionalismele din textul de mai jos și precizați în ce

„Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în țințierim, care era îngrădit cu zaplaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericeii pentru școală...”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

7. Subliniați, în enunțurile de mai jos cuvintele care nu fac parte din vocabularul fundamental sau cuvintele cărora vorbitorii le atribuie alte sensuri (cuvinte argotice):

- E nașpa dacă ne ginesc sticleții!
- Chiar când ești la mititica, ai potol mișto, dacă ai lovele.
- Mucles! Leagă cățeaua, gură-spartă ce ești!

REȚINEȚI!

Argoul cuprinde cuvinte folosite de grupuri restrânse de vorbitori cu scopul de a nu fi înțeleși sau de a se deosebi de ceilalți vorbitori.

8. Subliniați în enunțurile de mai jos cuvintele de jargon:

- „Nu cunosc la un așa rezon fără motiv.”
- „Ce poftești, mă musiu?”
- „Aide, nene, zău! parol! să n-ai parte de mine și de Veta.”
- „Când trec pe maidan, mă pomenesc (...) că-mi taie drumul, «Bonsoar – bonsoar», și știi așa, deodată, sanfaso...”
- „Ei! țațo, eu mă duc, bonsoar, alevoa.”

(I. L. Caragiale, *O noapte furtunoasă*)

9. Menționați limba din care provin cuvintele subliniate la exercițiul 8: .....

10. Rescrieți cuvintele subliniate în textele de la exercițiul 8 și alăturați-le formele corecte:

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

REȚINEȚI!

Jargonul cuprinde cuvinte preluate din alte limbi care nu sunt necesare în limbă și nici indicate. Mai sunt cunoscute sub numele de *barbarisme*. Caragiale satirizează în comediile și schițele sale tendința vorbitorilor de a folosi asemenea termeni.

MIJLOACE INTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI

DERIVAREA

1. Subliniați, în lista următoare, cuvintele derivate:

<i>curios</i>	<i>a reveni</i>	<i>pașnic</i>
<i>furios</i>	<i>repeziciune</i>	<i>inamic</i>
<i>comunism</i>	<i>adâncime</i>	<i>moșie</i>
<i>socialist</i>	<i>înnegurat</i>	<i>temerar</i>
<i>a readuce</i>	<i>a micșora</i>	<i>coșar</i>

ATENȚIE!

Nu confundați cuvintele derivate cu neologismele!

2. Subliniați cuvintele în structura cărora recunoașteți un sufix: *blănar, colivie, glumeț, cimpoi, scrisoare, cartuș, isteț, tineret*.

3. Se dau cuvintele: *băiețel, copilaș, perniță, puișor, mânăuță, apică*.

a) Numiți sufixele folosite în formarea cuvintelor de mai sus.

.....

b) Găsiți câte un alt exemplu de cuvânt derivat pentru fiecare din sufixele recunoscute în cuvintele de mai sus.

.....

4. Formați câte două augmentative cu sufixele următoare:

-oi <.....

-andru <.....

-an <.....

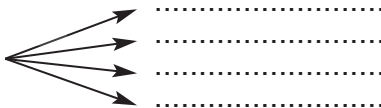
-ișcan(ă) <.....

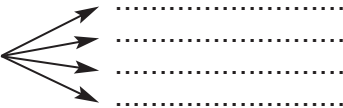
5. Identificați, prin subliniere, prefixele folosite în formarea cuvintelor:

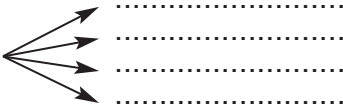
<i>(a) relua</i>	<i>nevăzut</i>	<i>(a) împodobi</i>
<i>(a) desface</i>	<i>neștiind</i>	<i>copărtaş</i>
<i>(a) răsfira</i>	<i>(a) înlănțui</i>	<i>(a) preschimba</i>
<i>(a se) răzgândi</i>	<i>supraomenesc</i>	<i>consătean</i>
<i>(a) dezamăgi</i>	<i>preșcolar</i>	<i>interjudețean</i>

6. Subliniați cuvintele în a căror structură recunoașteți un prefix: *a răzbate, răzor, desagă, a desface, nevăzut, neon, străin, străbunic*.

7. Exemplificați următoarele situații care apar în derivarea cu prefixe:

a) prefixul *în-* devine *îm-*

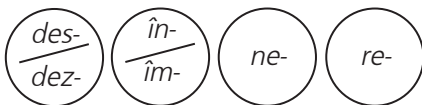
b) prefixul *des-* devine *dez-*

c) derivatul se scrie cu *-nn-*

DERIVATE PARASINTETICE

1. Identificați prin subliniere prefixele și sufixele din structura următoarelor cuvinte derivate: *înveliș*, *îmbucătură*, *a împodobi*, *a întemeia*.

2. Combinați sufixele și prefixele indicate mai jos pentru a obține derivate parasintetice:

-tor   *-ui*   *-a*   *-esc*

- .....
- .....
- .....
- .....

- .....
- .....
- .....
- .....

3. Rescrieți cuvintele rezultate prin derivare parasintetică menționând cuvântul de bază, prefixul și sufixul: *revoltător*, *nevăzător*, *a închipui*, *a înveli*, *piepțiș*, *învățător*, *întristător*, *repejor*, *împărătesc*.

- .....
- a) .....
- b) .....
- c) .....

- .....
- a) .....
- b) .....
- c) .....

- .....
- a) .....

- .....
- a) .....

b) .....

c) .....

b) .....

c) .....

SERII (LANȚURI) DERIVATIVE

1. Subliniați prefixele și sufixele cu care s-au format cuvintele derivate de la substantivul *cumpănă*: *a cumpăni* → (*a*) *descumpăni* → *descumpănitor*.

ATENȚIE!

Refacerea lanțului derivativ al unui cuvânt vă ajută să vă dați seama dacă acel cuvânt are două sau mai multe prefixe ori sufixe!

2. Completați lanțul derivativ al cuvântului de mai jos:

față → ..... → ..... → *desfățășel*.

3. Completați lanțul derivativ al cuvintelor următoare:

..... > *oltean* > *oltenește*;

viață > ..... > ..... > *supraviețuitor*;

bute > ..... > *butoiaș*;

..... > ..... > *școlărimă*;

a fi > ..... > *neființă*;

..... > *scriitor* > *scriitoricește*;

pachet > ..... > ..... > *reîmpachetat*;

a fi > ..... > ..... > *nefiresc*.

ROLUL SUFIXELOR ÎN REALIZAREA SENSULUI CUVINTELOR

1. Precizați semnificația pe care o dă cuvântului derivat sufixul *-tor*:

amăgitor → .....

povestitor → .....

țesător → .....

bătător → .....

2. Evidențiați prin săgeți semnificația sufixelor subliniate în cuvintele:

uscător

Vasilescu

pădurar

prostime

maltez

târâș

– nume proprii de familie

– substantiv colectiv

– instrument

– nume de ocupație

– modalitate

– noțiune abstractă

bunătate

cățelandru

brăduț

culegător

usturător

– diminutiv

– nume de agent

– origine

– augmentativ

– însușire.

3. Găsiți cuvinte derivate cu sufixele de mai jos, precizând sensul pe care îl dă sufixul cuvântului derivat:

-(ă)tate → ..... → .....

-ean → ..... → .....

-oi → ..... → .....

-ește → ..... → .....

-esc → ..... → .....

-iță → ..... → .....

-iș → ..... → .....

-ar → ..... → .....

COMPUNEREA

1. Identificați prin subliniere cuvintele compuse:

grădină de legume

despre

carte de credit

carte de matematică

subiect de bărfă

cumsecade

vrând-nevrând

miazănoapte

într-o zi

nemaiavând

subofițer

subiectiv

a binemerita

a da o decizie

R.A.T.B.

Asirom

2. Completați tabelul următor cu exemple de cuvinte compuse:

Cuvinte compuse prin alăturare	Cuvinte compuse prin contopire (sudare)	Cuvinte compuse prin abreviere

3. Explicați formarea cuvintelor compuse de mai jos. Menționați procedeul de compunere și elementele componente, precizând valoarea morfologică:

Satu-Mare ..... înspre .....
 Respect pentru oameni și cărți ..... - .....
 - ..... - .....

ORL ..... Transcom .....
 - ..... - .....
 - ..... - .....

4. Formați cuvinte cu următoarele elemente de compunere neologice:

a) <i>api-</i> (= albină) apicultură	b) <i>-gramă</i> (= scriere) pictogramă
<i>omni-</i> (= tot)	<i>-cid</i> (= a ucide) .....
<i>agro-</i> (= ogor)	<i>-pod</i> (= picior) .....
<i>bio-</i> (= viață)	<i>-meridian</i> (= amiază) .....
<i>biblio-</i> (= carte)	<i>-cefal</i> (= cap) .....
<i>demo-</i> (= popor)	<i>-crat</i> (= putere) .....
<i>fono-</i> (= sunet)	<i>-edru</i> (= bază) .....
<i>geo-</i> (= pământ)	<i>-graf</i> (= a scrie) .....
<i>retro-</i> (= înapoi)	<i>-pter</i> (= aripă) .....
<i>tele-</i> (= departe)	<i>-patie</i> (= sensibilitate) .....

5. Extrageți, din fiecare termen dat, elementul de compunere care exprimă ideea de număr:

<i>unicorn</i>	<i>trilogie</i>	<i>septuagenar</i> .....
<i>monorimă</i>	<i>tetraedru</i>	<i>octogon</i> .....
<i>biped</i>	<i>cvadrimotor</i>	<i>nonagenar</i> .....
<i>distih</i>	<i>hexametru</i>	<i>decalitru</i> .....

6. Identificați numele proprii de la care s-au format următoarele compuse parasintetice și precizați sufixele lexice:

antonpannesc: .....

camilpetrescian: .....

julvernian: .....

newyorkez: .....

băimărean: .....

ATENȚIE!

Compusele parasintetice sunt formate, în același timp, prin compunere și prin derivare cu sufixe lexice!

MIJLOACE INTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI SCHIMBAREA CLASEI MORFOLOGICE (CONVERSIUNEA)

1. Exemplificați, prin enunțuri, următoarele modalități de realizare a conversiunii:

a) Substantive provenite prin *articulare* din:

- adjective: .....
- pronume: .....
- numerele: .....
- verbe: .....
- adverbe: .....
- interjecții: .....

b) Substantive formate prin *metalingvaj* (totalitatea enunțurilor despre limbă).

Exemplu: *Din propoziție lipsește cuvântul „că”.*

.....

c) Adjective propriu-zise provenite din:

- verbe la gerunziu: .....
- verbe la participiu: .....
- adverbe de mod: .....

d) Adjective pronominale provenite din:

- pronume demonstrative: .....
- pronume posesive: .....

e) Adverbe provenite din:

- substantive (cu sens temporal): .....
- adjective: .....
- conjuncții: .....

f) Prepoziții în cazul genitiv provenite din:

- adverbe: .....

g) Prepoziții în cazul dativ provenite din:

- adverbe: .....
- adjective: .....
- substantive: .....

h) Interjecții provenite din:

- substantive: .....
- verbe: .....

2. Completați coloanele tabelului de mai jos cu termenii la care s-a produs conversiunea; precizați valoarea morfologică inițială și valoarea morfologică rezultată din conversiune, după modelul dat:

Mersul pe jos are aceleași efecte ca ridicarea greutăților.

Iarna ne dăm seama că vara este un anotimp frumos.

Chiar cu un doi, acest elev promovează.

Sătulul nu crede flămândului.

Cei doi vorbeau cu toată convingerea despre inteligența lor.

Lumina pâlpâindă mă supără.

termen	valoare morfologică inițială	valoare morfologică rezultată
<i>mersul</i>	verb la modul participiu	substantiv (prin articulare)

3. Scrieți, în dreptul propozițiilor de mai jos, valorile morfologice ale cuvintelor subliniate:

- a) A este prima literă a alfabetului. ....
 Haina este *a* fetei. ....
 Cartea este *a* mea. ....
 El este elev în clasa *a* șaptea. ....
 Ia-o pe *a* de colo! ....
 El *a* plecat la școală. ....
 Mă gândesc *c-a* veni și ea, vara. ....
 Plăcerea mea este de *a* citi. ....
 Miroase *a* busuioc. ....
 Au venit părinții *a* doi dintre elevi. ....
 A, despre asta e vorba? ....
- b) A mâncat niște *ai*. ....
 Pantofii sunt *ai* tatălui. ....
 Ai mei au plecat. ....
 Tu *ai* o casă frumoasă. ....
 Nu ți-*ai* scris tema. ....
 Ai putea să pleci. ....
 Ai! Ce mă doare! ....

4. Grupați următorii termeni în tabelul de mai jos, în funcție de modalitatea de formare acestora: *scurtătură, zbatere, inginer-șef, sublocotenent, subordonare, lătratul, un șase, a binevoi, un bine, binețe, a micșora, a întemeia, copilărie, cititul, bunătate,*

Cuvinte derivate	Cuvinte compuse	Cuvinte formate prin conversiune

FAMILIA LEXICALĂ

1. Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor *floare* și *pământ*, explicând ce procedeu ați folosit la fiecare cuvânt (derivare, compunere, conversiune):

● *floare*

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

● *pământ*

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

2. Eliminați prin tăiere termenii care nu intră în familia lexicală:

● *a lucra, lucrez, lucrător, lucrare, a prelucra, lucrând, lucrușor, nelucrat, nelucrând, nemailucrând, lucrativ.*

● *soare, a (se) însori, însořit, Poiana Soarelui, solar, neînsořit, solariu, nemiînsorind, însorire, floarea-soarelui*

● *pace, pașnic, pacifist, a pacifica, a împăca, împăcare, împăcăciune, a împăciui, împăciuire, împăciuitorist*

ATENȚIE!

Nu confundați cuvintele derivate cu neologismele!

Familia lexicală include alături de cuvântul de bază: a. cuvinte derivate; b. cuvinte compuse; c. cuvinte obținute prin conversiune; d. participii negative (cu prefixul <i>ne-</i>); e. participii negative și compuse (cu adverbul <i>mai</i>); f. gerunzii negative (cu prefixul <i>ne-</i>); g. gerunzii negative și compuse (cu adverbul <i>mai</i>).	NU intră în familia lexicală: a. neologismele; b. formele flexionare ale unui cuvânt; c. grupurile de cuvinte ce țin locul unei părți de vorbire (locuțiunile); d. cuvintele derivate cu prefixe din alte limbi; e. cuvintele compuse după modele din alte limbi.

NEOLOGISMELE

1. Dați câte trei exemple de neologisme pentru următoarele categorii:

- a) termeni științifici: ..... b) termeni culturali: .....
- .....
- .....

2. Precizați de ce cuvintele subliniate în lista următoare nu intră în familia lexicală a substantivului *lege*: a legiui, legiuitor, *legal*, *legalitate*, nelegiuit, *legitim*, *legitimitate*, nelegiuire.

3. Se dau textele:

a) „Dacă excludem o eventuală mutare a tezaurului din altă provincie romană în Dacia, atunci structura sa ne îndreptățește să susținem că el ar putea reprezenta agonișeala unor autohtoni daci care a fost transmisă din generație în generație.”

(Vasile Pârvan, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*)

b) „Unul din șiretlicurile lui favorite era să-și piardă urma într-o apă curgătoare și să stea liniștit într-un deșis apropiat în timp ce în jurul lui răsunau urletele lor buimăcite.”

(Jack London, *Colț Alb*)

- Subliniați neologismele din textele de mai sus.
- Explicați de ce în primul text numărul neologismelor este mult mai mare decât în textul al doilea: .....

4. Găsiți câte cinci neologisme provenind din limbile:

- franceză .....
- engleză .....

EVITAREA GREȘELILOR ÎN PRONUNȚAREA NEOLOGISMELOR

Facultativ

1. Citiți, după îndrumările din paranteze, următoarele neologisme:

a) din limba engleză:

gentleman [gentl-men]

dancing [dansing]

strip-tease [strip-tiz]

base-ball [beiz-bol]

bowling [bou-ling]

bridge [brigi]

stewardesă [stiuardesă]

b) din limba franceză:

alură [alură]

mignon [mi-nion]

c) din limba germană:

foehn [fön]

Kaiser [Kaizăr]

d) din limba italiană:

intermezzo [intermețo]

2. Citiți următoarele cuvinte (ce reprezintă împrumuturi lexicale recente) și extrageți din *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* transcrierea fonetică a fiecărui cuvânt:

cnocaut .....

scanner .....

player .....

smash .....

hertzian .....

coulomb .....

spicher .....

quasar .....

CATEGORIILE SEMANTICE

SINONIMELE

1. Citiți cu atenție enunțurile:

a) „Mulțimea îl privea pe osândit tristă, jalnică, tăcută.”

(Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

b) Simpat, dragălaș, draguț,
Zburda prin curte un ieduț.

c) Acum, imediat, pe loc
Găsesc eu ac de-al tău cojoc!

- Rescrieți sinonimele perechi din cele trei texte:

.....
 .....

- Dacă ați fi în locul autorilor, ce cuvinte ați elimina din textele de mai sus și de ce?

.....
 .....

2. Alcătuți serii de sinonime ale cuvintelor următoare (minimum 5 cuvinte):

- *bun*: .....
- *casă*: .....
- *a face*: .....

3. Scrieți sinonimele neologice ale cuvintelor de mai jos:

<i>izvor</i>	<i>mâncăcios</i>	<i>a învinui</i> .....
<i>împrejurare</i>	<i>oacheș</i>	<i>a mări</i> .....
<i>jertfă</i>	<i>obosit</i>	<i>a năzui</i> .....
<i>nădejde</i>	<i>singur</i>	<i>a părăsi</i> .....

4. Grupați termenul din fondul vechi al limbii române cu sinonimul neologic, respectând ordinea indicată: *vârstă, probă, direct, agil, dovadă, etate, ager, drept, copilăresc, dușmănos, învățat, a suspecta, pueril, a însoți, erudit, a acompania, străvechi, ostil, a bănuî, antic.*

● ..... = ...	● ..... = ...
● ..... = ...	● ..... = ...
● ..... = ...	● ..... = ...
● ..... = ...	● ..... = ...
● ..... = ...	● ..... = ...

5. Găsiți câte un sinonim neologic pentru combinațiile următoare:

<i>zi de zi</i> = ...	<i>de mântuială</i> = ...
<i>scurt și cuprinzător</i> = ...	<i>casă de bani</i> = ...
<i>luat pe neașteptate</i> = ...	<i>a da zi după zi</i> = ...
<i>pe larg</i> = ...	<i>lovitură de colț</i> = ...
<i>fără încetare</i> = ...	<i>lovitură de pedeapsă</i> = ...

1. În seriile sinonimice de mai jos, precizați tipul de sinonimie care se stabilește cu primul termen (*sinonim parțial / total*):

<i>a povesti</i> — a nara	<i>chip</i> — față .....
— a relata	— aer .....
— a istorisi	— fizionomie .....
— a bârfi	— obraz .....
— a conversa	— cale .....
— a povădui	— mutră .....
— a expune	— efigie .....

2. Marcați cu x căsuța corespunzătoare perechilor de sinonime totale, după modelul dat:

<i>azot</i> — <i>nitrogen</i> ☒	<i>surcele</i> — <i>vreascuri</i> ☐
<i>dragoste</i> — <i>iubire</i> ☐	<i>legătură</i> — <i>relație</i> ☐
<i>secol</i> — <i>veac</i> ☐	<i>ciclone</i> — <i>taifun</i> ☐
<i>stăpân</i> — <i>proprietar</i> ☐	<i>cinste</i> — <i>onestitate</i> ☐

3. Găsiți sinonimele aproximative ale construcțiilor subliniate în textele de mai jos:

a) „Cuvintele au lamă de brici
intrând în miracol, cu tandră mirare,”
(Nichita Stănescu, *Cu colțul inimii*)

b) „De-oi adormi curând
În noaptea uitării
Să mă duceți tăcând
La marginea mării.”
(M. Eminescu, *De-oi adormi*)

ANTONIMELE

1. Alăturați antonime cuvintelor următoare:

<i>direct</i> ↔	<i>erudit</i> ↔ .....
<i>drept</i> ↔	<i>antic</i> ↔ .....
<i>agil</i> ↔	<i>diluat</i> ↔ .....
<i>pueril</i> ↔	<i>superior</i> ↔ .....
<i>ostil</i> ↔	<i>certitudine</i> ↔ .....

2. Definiți sensul cuvintelor următoare prin antonimul cel mai potrivit:

<i>abil</i> ↔	<i>moral</i> ↔ .....
<i>ineficient</i> ↔	<i>necopt</i> ↔ .....
<i>supraevaluat</i> ↔	<i>postpus</i> ↔ .....
<i>intracarpatic</i> ↔	<i>pronazist</i> ↔ .....
<i>hipercaloric</i> ↔	<i>subaprecia</i> ↔ .....

3. Marcați cu x căsuța corespunzătoare perechilor de antonime:

<i>fericit – nefericit</i> ☐	<i>egal – inegal</i> ☐
<i>bun – nebun</i> ☐	<i>dus – indus</i> ☐
<i>curajos – necurajos</i> ☐	<i>tentat – intentat</i> ☐

4. Înlocuiți prefixul din fiecare cuvânt dat, cu un alt prefix, prin care să obțineți antonimul cuvântului respectiv:

<i>împachetat</i> ↔	<i>hipertensiune</i> ↔ .....
<i>îngropat</i> ↔	<i>postfață</i> ↔ .....
<i>antebelic</i> ↔	<i>suprapopulat</i> ↔ .....
<i>extravilan</i> ↔	<i>subapreciat</i> ↔ .....

5. Subliniați antonimele din versurile de mai jos și identificați părțile de vorbire prin care sunt exprimate acestea:

„Vreme trece, vreme vine,	.....
Toate-s vechi și nouă toate;	.....
Ce e rău și ce e bine	.....
Tu te-ntrebă și socoate.”	.....

(M. Eminescu, *Glossă*)

6. Citiți și comparați următoarele texte:

a) „Fără îndoială că frunzișul gingaș și ecurile și răsuflările pădurii aveau un îndemn, dar fata cu înmlădierea de ramură și cu privirea-i de șarpe visase clipa aceasta.”

(Mihail Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*)

b) Nu e sigur că frunzoaiele imense și liniștea și sufocarea pădurii aveau o amenințare, dar fata cu încremenirea de lemn uscat și cu privirea inertă se temea de clipa aceasta.

- Ce categorie semantică înlocuiește în al doilea text majoritatea termenilor din primul text? .....
- Ce stare sufletească vă sugerează primul text? .....
- Care este atmosfera sugerată de textul al doilea? .....
- Ce modalitate de expresivitate artistică reprezintă alăturarea celor două texte? .....

1. Demonstrați în câte două enunțuri omonimia cuvintelor:

tors < > .....

spor < > .....

miră < > .....

2. Completați versurile cu un termen care să rimeze și menționați ce categorie semantică ilustrează cuvintele de la sfârșitul versurilor:

a) Când te uiți blajin la poartă,

Nu vițelul vina _ _ _ _ _!

b) Vei avea câștig o _ _ _

Dacă-mi dai găina mie!

c) Nu te mai uita la _ _ _

Dacă să vorbești îți cer!

● Cuvintele folosite în rimă au valoare de _ _ _ _ _.

● Jocul de cuvinte folosit în versurile de mai sus se numește c _ _ _ _ _ r.

TIPURI DE OMONIME

1. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate și tipul de omonimie care se stabilește între ele (*lexicală, lexico-gramaticală, morfologică*).

a) „El pe capu-i poartă mitră

Și-i cu barba pieptănată.”

b) „Și s-așează toți la masă

Cum li-s anii, cum li-i rangul.”

(M. Eminescu, *Călin* (file din poveste))

i < > ..... omonimie .....

s < > ..... omonimie .....

2. Subliniați, în următoarele exemple, omonimele lexico-gramaticale, precizând felul părților de vorbire subliniate:

El locuiește deasupra. ....

El locuiește deasupra familiei Popescu. ....

Dimineața este răcoroasă. ....

Dimineața fac gimnastică. ....

3. Demonstrați, prin enunțuri, că următoarele cuvinte sunt omofone, după modelul
 Rede mai jos: oameni și cărți

înalt $\begin{cases} \rightarrow \text{Plopul este } \textit{înalt}. \\ \rightarrow \text{Tu locuiești } \textit{în alt} \text{ cartier.} \end{cases}$

cuminte $\begin{cases} \rightarrow \dots\dots\dots \\ \rightarrow \dots\dots\dots \end{cases}$

prinsoare $\begin{cases} \rightarrow \dots\dots\dots \\ \rightarrow \dots\dots\dots \end{cases}$

4. Subliniați omonimele din enunțurile de mai jos:

Era de-al nostru.

Greu la deal cu boii mici!

Când trecea duduia pe drum, duduia pământul.

În acele zile geroase, acele se blocau des.

Acarul Păun își prinsese buzunarul rupt cu un acar.

OBSERVAȚIE!

Dacă se folosesc în același enunț omograme, se recomandă să se marcheze accentul.

5. Completând pe orizontală, veți obține două subcategorii ale omonimelor.

1. Ultimul dalmațian
2. Îți organizează timpul (pl.)
3. Casetofonul străbunicii
4. Se scriu la fel
5. Derivat al verbului *a sfida*
6. Sinonim pentru *bătrâni*
7. Un bătrân simpatic

						O		1.
								2.
								3.
O						F		4.
								5.
								6.
						E		7.

SOLUȚIILE

(ROSTOGOL; PROGrame; GRĂMOFON;
 OMOGRAFE; SFIDAȚOR; VETERANI; BĂTRĂNEL)

PARONIMELE

1. Alegeți paronimul potrivit contextului:

Chipurile i se par *familiale* / *familiare*.

Este un port *original* / *originar*.

Copiii *emigranților* / *imigranților* învață în școala noastră.

Mă încântă *euforia* / *eufonia* versului.

Poartă cămăși de *atlas* / *atlaz*.

2. Găsiți paronimul fiecăruia din cuvintele de mai jos și folosiți în enunțuri potrivite

fiecare termen: și cărți

dependență: .....

.....

literal: .....

.....

elipsă: .....

.....

a investi: .....

.....

revelare: .....

.....

3. Subliniați cu o linie cuvintele care ilustrează omonimia și cu două linii cuvintele care ilustrează paronimia în enunțurile de mai jos.

a) Era un car de nervi.

Nu pot să car toate sacoșele.

b) Prietenii adevărați sunt solidari.

La orizont se profila un plop solitar.

c) După un moment de reflecție a acceptat propunerea.

Reflexia este un fenomen fizic.

d) Coroborează toate datele pentru a-și forma o părere.

Când colaborează, au rezultate mai bune.

e) Este un elev eminent.

Prăbușirea clădirii este iminentă.

CUVINTELE POLISEMANTICE

1. Alcătuiți o compunere de 10 de rânduri în care să folosiți substantivul *limbă* cu sensurile:

– parte anatomică;

– ac indicator;

– înțeles;

– popor;

– peninsulă;

– grai;

– alte două sensuri alese de voi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Subliniați, în compunerea anterioară, cu o linie sensul de bază, cu două linii sensurile secundare și cu linie întreruptă sensurile figurate.

3. Pornind de la cuvintele subliniate în următoarele versuri din poezia *Călin* (*file de poveste*) de M. Eminescu, alcătuiți câte trei contexte prin care să demonstrați polisemia acestor cuvinte:

a) „În cuibar rotind de ape peste care luna zace.”

b) „Lângă lacul care-n tremur somnoros și lin se bate,
Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prealuminate.”

apă → .....
→ .....
→ .....

lac → .....
→ .....
→ .....

masă → .....
→ .....
→ .....

4. Demonstrați în câte cinci enunțuri polisemia cuvintelor de mai jos, folosindu-le cu sensurile indicate în paranteză:

a bate — (a lovi) .....
— (a ciocăni) .....
— (a scutura) .....
— (a lumina) .....
— (a învinge) .....

urmă — (amprentă) .....
— (înapoi) .....
— (apoi) .....
— (rămășiță) .....
— (dâră) .....

POLISEMIA ÎN RAPORT CU OMONIMIA

1. Precizați ce însușire a cuvintelor subliniate mai jos este pusă în evidență în enunțurile următoare (polisemie / omonimie):

Mina de uraniu s-a închis. } .....
Mina a explodat în apropierea lui. }